

творчих здібностей студентів необхідно задіяти їх у спеціально організованій навчальній науково-пізнавальній процес, який є моделлю наукового процесу пізнання [4: 72].

Зазначимо, що вироблення й освоєння сучасних педагогічних технологій вимагає дотримання певних умов, звернених до професіоналізму майбутнього педагога, до його діяльності: установка на інноваційну технологію, аналіз наявних технологічних ресурсів, уміння проектувати діяльність, розподіл цілей, організація й аналіз діяльності, уміння освоювати свій досвід через рефлексію, здатність до самовираження, уміння перебудовувати застарілі технології. *Темпи технологічного удосконалення вчителя залежать від розвитку індивідуальних особливостей і креативно-технологічного мислення, базової підготовки, а також організації навчально-виховної роботи, пріоритетів навчального закладу.*

Висновки. Безумовно, процес реформування вищої педагогічної освіти ще триває, але вже сьогодні можна визначити основну мету професійної освіти – підготовка кваліфікованого педагога відповідного рівня та профілю, конкурентоспроможного на ринку праці, компетентного, відповідального, здатного до ефективного викладання відповідних дисциплін на рівні світових стандартів, а також готового до постійного професійного вдосконалення.

Отже, розвиток системи освіти в Україні залежить від науково-методичної значущості й обсягу освітніх інновацій, а також від ступеня їхнього поширення, що визначають прогресивні зміни в даній системі. Накопичений у нашій країні технологічний досвід із відновлення й удосконалення педагогічних систем, процесів і методів, а також відкриття й успішне функціонування освітніх навчальних закладів нового типу становлять один із головних напрямків виходу системи освіти на якісно новий рівень розвитку і створюють сприятливі умови для формування конструктивно-технологічних умінь та навичок студентів вищих навчальних закладів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Горська Г.О. Впровадження методики критичного мислення в навчальний процес вищої школи // Інтеграція вищої освіти України в європейську систему: Зб. наук. праць / За ред. Н.Є. Бойцун. – Д.: Арт-Прес, 2001. – С. 86 – 88.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
3. Національна доктрина розвитку України у XXI столітті // Освіта – 2002. – 24 квітня – 1 травня.
4. Петрук В.А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін. Монографія – Вінниця: УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2006. – 292 с.
5. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: [Учебное пособие для студентов педагогических вузов и системы повышения квалификации педагогических кадров / Е.С.Полат, М.Ю.Бухаркина, М.В.Моисеева, А.Е.Петров]. – М.: Академия, 2000. – 271 с.
6. Попков В.А. Критический стиль мышления в профессиональном самостановлении преподавателя высшей школы: Автореф. дис...д-ра пед. наук: 13.00.08 / Моск. мед. акад. им. И.М.Сеченова. – М., 2002. – 42 с.
7. Common European Framework of Reference: Learning, Teaching, Assessment. –Cambridge: CUP, 2001. – 253 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ольга Дем'яненко – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Миколаївського державного університету ім. В.Сухомлинського.

Наукові інтереси : методика навчання мов у ситуації багатомовності.

ВЗАЄМОДІЯ ГЛОБАЛЬНОГО І ПОКАЛЬНОГО: ГЕНДЕРНА ТА ЕТНІЧНА ТЕМАТИКА В ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Галина ЗАПОРОЖЕЦЬ (Миколаїв, Україна)

У статті розглядається впровадження гендерної та етнічної тематики в підготовку філологів — майбутніх викладачів іноземних мов - на прикладі міждисциплінарних курсів як важливий внесок до процесу трансформації університетської освіти в Україні.

The articles considers the integration of gender and ethnicity into education of Philology students through literary studies as an important contribution to the process of transformations in university education in Ukraine

Демократичні зміни в політичному та економічному розвитку України ведуть до культурних перетворень, змінюючи людські цінності, традиції, звички. Гендерні ролі також переосмислюються під взаємодією національної та західної культури. Процеси глобалізації та демократичних перетворень поставили перед багатьма причетними до університетської освіти питання про адекватність підготовки наших студентів до життя і роботи у світовому просторі. Студентам необхідно дати знання про різні культурні контексти, що визначаються етнічними і гендерними чинниками (М.Ластіг; Л.Самовар). Представники різних національних, етнічних груп привносять до аудиторії різноманітні ідеї, ставлення,

тому постає завдання виховати почуття розуміння різноманіття на фоні студентського статусу, що єднає.

Академічна аудиторія стає все більш культурно різноманітною і постає завдання визначити як глобальні економічні, політичні та соціокультурні домінування впливають на навчальний процес (В.Могхадам; Дж.Батлер). Вивчення тендерних ролей звернуло увагу на неузгодженість в різних дисциплінах при вивченні та аналізі досвіду та статусу жінок (Дж.Монк; Д.Розенфельт). У той же час у період глобалізації різні нації та регіони шукають форми знань, що відображають специфіку регіону і одночасно інкорпують розуміння глобальних процесів, що впливають на окремо взятий регіон (С.Холл). Такі трансформації є цілком очевидними в царині культурних, історичних та літературних студій, що складають коло моїх наукових інтересів. Перегляд традиційних курсів з метою розкрити представленість гендерної та етнічної тематики в історії та культурі ставить питання чому вони ігнорувались впродовж багатьох років. Під кінець 90-х років у США було близько 850 програм та департаментів з етнічних студій і 213 всіх коледжів та університетів пропонували курси з жіночих та тендерних питань. Більше 600 програм, 80 центрів або інститутів досліджують гендерні проблеми, біля 40 феміністичних журналів, газет. Ці цифри відображають ріст і розвиток жіночих студій за 30 років у США. Вчені відмічають постійне збільшення кількості програм, департаментів, курсів з етнічної та гендерної тематики по всьому світу.

Курси, що викладаються мною, базуються на американській жіночій літературі та історії жіночого руху у США та змінюються в контексті соціальних змін та перетворень в українській вищій освіті. Так, курс „Читаємо та інтерпретуємо короткі оповідання американських письменниць” є міждисциплінарним курсом, що максимально інтегрує гендерну й етнічну тематику та ставить на меті допомогти переосмислити усталені норми наших академічних дисциплін. Курс викладається в університеті імені Петра Могили в Миколаєві. У підготовці цього курсу мені допомагала професор Дебора Розенфельт з університету штату Меріленд. Крім того в нашому університеті ми маємо можливість користуватися книгами, що є щедрим дарунком Фулбрайтівського науковця Гортензії Сіммонс.

Хоча жінки знаходяться в центрі багатьох тем та проблем, що піднімаються у курсі, феміністський та міжкультурний підхід до прочитання оповідань доповнюється додатковим теоретичним матеріалом, переглядом фільмів. Так, з перших рядків творів Леслі Мармон Сілко ми розуміємо, що перед нами світ, що відрізняється від нашого. Те, що робить цей світ іншим, відмінним, ми і розглянемо, підкресливши роль письменниць індіанського походження в американській літературі, торкаючись ролі міфів та ритуалів в сучасному житті індіанців та їх інкорпорація в твори Сілко та Ердрік. Луїс Оуенс, професор з літератури Каліфорнійського університету, Санта Круз, аналізуючи американо-індіанські романи, стверджує, що „індіанське” в сьогднішній свідомості світу – це витвір літератури, історії, мистецтва, витвір, що мало схожий на людей індіанського походження [9:4]. Саме на перехресті міфу та реальності індіано-американські письменники намагаються представити процес реконструкції, самовизначення, культурного пробудження індіанського народу. Відтворення ідентичності - багатий та складний процес.

Леслі Мармон Сілко є представницею ренесансу індіанської літератури в США, що розпочався в кінці 1960х років. У своїй першій книзі „Жінка Лагуни” (1974) Сілко окреслює основні теми своїх майбутніх творів – міфи, культура та церемонії, пошук ідентичності американо-індіанцями. Використання міфів та усної традиції характерне для „Оповідача”(1980), книги, що містить популярні короткі оповідання: „Жовта жінка”, „Чоловік, що посилає дощові хмари”, „Оповідання Тоні”.

Використання усної традиції та звернення до міфічних реалій знаходимо в романі „Церемонія”, що поєднує елементи міфів та церемонії зцілення племен Пуебло та Навахоу. В романі мексиканський шаман Бетоні обговорює важливість змін в традиційних ситуаціях, за його словами, колись було досить проводити традиційні церемонії, зараз необхідно вводити нові, вносити зміни де існуючих. Тільки таким чином можна їх зберегти [9: 126]. Роман Сілко відтворює церемонію зцілення за постмодерністською традицією. Починається твір поемою – звертанням до Жінки-Думки, Бабусі Павука, що є творцем всього, Закінчується ж роман одним словом „ Схід Сонця”, підкреслюючи таким чином продовження життя.

Наймолодшою серед широко відомих американо-індіанських письменниць є Луїза Ердрік. Як і більшість індіанських письменниць, вона напівіндіанка, народилася в Північній Дакоті, жила серед білих та індіанців племені Чіпева. Її батько, німецького походження, вчителював у школі-інтернаті, а мати, Чіпева, познайомила доньку зі справжнім життям індіанців, що просвічується в

романах, оповіданнях, віршах Ердрик. Її перші чотири книги "Ліки кохання" (1984), „Бурякова королева"(1986), „Сліди"(1988), „Палац Бінго"(1994), відтворюють історію сімей та окремих людей в Північній Дакоті на початку ХХ сторіччя. За сюжетом роману з'явилися у зворотньому порядку їх внутрішньої хронології, складаються з окремих оповідань – story telling. Всі романи розглядають основну тему і побудовані навколо центрального героя і головного елемента. Так, „Сліди" – земля – розповідає про відчуження індіанських земель у 1919 роках. „Королева буряків" – повітря – розкриває 40 років життя в Аргусі, місті, що розташоване поза резервацією, центральною темою роману є самотність героїв та втрачене кохання. „Ліки кохання" – вода – опубліковано першим, описує героїв різних поколінь. Цей роман став візитною карткою Луїзи Ердрик. Останній роман „Палац Бінго" – вогонь – побудовано навколо Ліпші Моррісея, сучасного трікстера, чії любовні історії та комічні стосунки зі світом білих роблять цю книгу незабутньою.

Особлива увага під час вивчення творів американських письменниць -показати не тільки різноманітність жіночого досвіду, а й позитивні зміни у їх житті. Як приклад - короткі оповідання та фільм «Клуб радісної вдачі» по збірці Емі Тен, американки китайського походження, що розкриває тему порушення тиші, підносить процес перегляду забутої історії, простежує зв'язок між поколіннями. "Клуб радісної удачі" (1989), цикл з 16 оповідань, розподілених на чотири групи по чотири історії, розповідає про чотирьох китайських жінок-іммігранток, що приїхали до США, і їх намагання надихнути в своїх дочках інтерес до рідної культури. Матері-китайки та їх американізовані доньки по черзі розповідають історії про кохання і зраду, війну і мир, поразки і перемоги, що відбуваються у Китаї та США. Останній параграф роману в оповіданнях показує успіх однієї з героїнь, Джінг-меї, у возз'єднанні зі своїми родичами, двома напівсестрами. Стоячи в аеропорту з сестрами, яких вона щойно зустріла, Джінг-меї розглядає стару фотографію, на якій вони зображені втрійох.

Представлений курс набуває особливого значення в контексті змін в українській освіті на шляху до інтеграції в європейській та світовий освітній простір. Центральна ідея курсу продумати і порівняти досвід жінок США з іншими країнами і насамперед своєю. Українці вчать жити в глобальній спільноті, яку населяють представники різних культур. Виконання дослідження по інтеграції гендеру та етнічності в освіту буде важливим доповненням до цього процесу. Головна ідея курсу – дати можливість студентам легко себе почувати в будь-якому культурному середовищі. Використання матеріалів з тендерної та етнічної тематики розширює світогляд студентів в межах 'контактних зон' [10].

Риси, що об'єднують етнічні та гендерні студії це, насамперед, важливість міждисциплінарної роботи, ідея співпрацювати з експертами в інших галузях, які розділяють погляди соціальної відповідальності за знання, що отримують студенти. Відповідальність вимагає ретельного аналізу глибоких змін у світі і особливостей, що впливають на існування людства – соціальних, расових, культурних, сексуальних, – та змінюють рамки традиційних курсів. Один з конкретних прикладів того, як у курс сучасної американської літератури під впливом історичних змін вносяться імена Sandra Cisneros, Julia Alvarez, Christina Garcia, Rosario Ferré – це тільки декілька імен, що розширюють наше уявлення про американську літературу та сучасне життя. Багато з цих письменниць використовують двомовність, переключуючи код або використовуючи Spanglish у самому тексті як нагадування читачам про багатокультурне американське суспільство.

Для успішного перегляду та оновлення вже існуючих курсів та впровадження нових, які б максимально інтегрували жіночу та етнічну тематику, на нашу думку необхідно

- врахування міждисциплінарних зв'язків, необхідність бачення за межами окремо взятої дисципліни, працювати над створенням більш дієвого міждисциплінарного підходу при інтеграції теоретичних та емпіричних питань з широкого кола гуманітарних дисциплін, що викладаються для задоволення різноманітних потреб студентів;

- бачення реалій глобалізації світу, привнесення проблем інших країн до своєї, іншими словами *seeing global locally*, звертання до різноманітного досвіду студентів, тем їх інтересів. Розгляд шляхів, коли особистий досвід, локальний, можна використати в курсі що викладається з перспективою інтернаціоналізації;

- враховувати складність взаємодії глобальних процесів і місцевих реалій розгляд досвіду США як зразку глобальної багатокультурної спільноти, *global village*, в якій ми живемо;

–нерозривність гендерного аналізу від питань етнічних, класових, релігійних, расових, постколоніальних, інтеграція феміністичного підходу і концепту *гендер* теоретично та через вивчення окремих тем;

– зробити курси *technology rich*, з використанням новітніх методик викладання –*engaged pedagogy* [5], *border pedagogy* [1], *project work*.

Передбачається, що міждисциплінарні курси, що інтегрують гендерну та етнічну тематику, зацікавлять студентів з різним досвідом і допоможуть їм бути готовими до розуміння глобальних та локальних проблем, вміння їх аналізувати та вирішувати. Як показує зарубіжний досвід [3], вносячи матеріали про жінок різних культур та регіонів в навчальний процес розширює межі наших знань і вимагає доступу до нової інформації, перегляду іншої культури, знаходження шляхів до розвитку нового критичного бачення себе і розуміння інших по відношенню до самих себе.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Aronowitz S., Giroux H.A. Postmodern education: Politics, Culture, and Social Criticism. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1991.
2. Transforming the Curriculum: Ethnic Studies and Women's Studies /Ed. by J.Butler. – Albany: Sunny Press, 1991.
3. The Cold War and the University: Toward an Intellectual History of Post-War Years /Ed. by N.Chomsky. – New York: New Press, 1997.
4. Hall S. The Local and the Global: Globalization and the Condition of Postmodern Identity Representations of Identity. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1997.
5. Hooks, Bell. Teaching to Transgress: Education as the Practice of Freedom. New York: Routledge, 1994.
6. Lustig, Myron W., Jolene Koester. Intercultural Competence: Interpersonal Communication Across Cultures. –New York: HarperCollins, 1996.
7. Identity Politics and Women: Cultural Reassertions and Feminism in International Perspective /Moghadam, Valentine M., ed. – Boulder, Colo.: Westview Press, 1994.
8. Monk, Janice, and Deborah S. Rosenfelt. Internationalizing the Study of Women and Gender. – Towson, Md.: National centre for Curriculum Transformation
9. Owens, Louis. Other Destinies: Understanding the American Indian Novel. –Norman: University of Oklahoma Press, 1992.
10. Pratt, Mary Louise. Imperial Eyes: Travel Writing and Transculturalism. – London and New York: Routledge, 1992.
11. Samovar, Larry A. and Richard E. Porter. Communication between Cultures. – Belmont: Wadsworth Publishing Company, 1995.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Галина Запорожець – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології Миколаївського державного гуманітарного університету ім. П.Могили.

Наукові інтереси: історія та інтерпретація американської жіночої літератури, методика викладання іноземних мов, міжкультурна комунікація.

МЕЖКУЛЬТУРНИЙ ВЗГЛЯД НА НОРМИ МЕНЕДЖМЕНТА В РАМКАХ ПРЕПОДАВАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО ЯЗЫКА ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЦЕЛЕЙ

Викторія КАСЬЯНОВА (Харьков, Україна)

У статті розглянуто курс викладання норм кросс-культурного менеджмента в рамках викладання англійської мови для спеціальних цілей студентам 4 курсу спеціальності «менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» Харківського національного університета імені В.Н. Каразіна. Проаналізовано структуру курсу та методу викладання кожного розділу з позиції етнопсихології та етнолінгвістики з метою формування англомовної професійної компетенції у цій сфері діяльності.

In this article it is considered a curriculum of cross-cultural management norms in the framework of «English for specific purposes» teaching for the 4-th year students of department «International Economics and Management» in V. Karazin Kharkiv National University. There are analyzed the curriculum structure and method of each part teaching from ethnopsychology and ethnolinguistics points of view in order to build English Language professional skills in this area of responsibility.

Кафедра делового иностранного языка и перевода Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина ставит цель - формирование англоязычной профессиональной компетенции у студентов специальности «менеджмент внешнеэкономической деятельности». Успешность работы будущего менеджера в международной фирме зависит также и от этнопедагогики в вузе, т. е. от применения знаний специфики взаимосвязи этносов в условиях реального ведения бизнеса.

Педагог Г.Н.Волков впервые в педагогической литературе применил термин «этнопедагогика», определив ее как науку об опыте народа по воспитанию подрастающего поколения, который исследует особенности национального характера, сложившегося под